

بررسی نگرش، عقاید رفتاری و ارزشیابی پیامد رفتاری پدران شهر یزد در مورد پیشگیری از گرایش فرزندان به مواد اعتیاد آور

طلوع بهداشت

دو ماهنامه علمی پژوهشی

دانشکده بهداشت یزد

سال سیزدهم

شماره: پنجم

آذر و دی ۱۳۹۳

شماره مسلسل: ۴۷

تاریخ وصول: ۱۳۹۱/۹/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۱۱/۸

نویسندگان: سید سعید مظلومی^۱، مهدی میرزایی علویجه^۲، سید مجتبی یاسینی^۳، محسن عسکری شاهی^۴

۱. استاد مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت، گروه خدمات بهداشتی درمانی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد

۲. نویسنده مسئول: دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد. تلفن تماس: ۰۹۱۳۳۰۹۳۴۸۳. Email: mehdimirzaiea@yahoo.com

۳. دانشیار گروه روانشناسی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد

۴. استادیار گروه آمار و اپیدمیولوژی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد

چکیده

مقدمه: سوء مصرف مواد و اعتیاد در ایران در حال گسترش است. با کاهش سن شروع اعتیاد به نظر می‌رسد پیشگیری از مواجهه کارآمدترین روش باشد. از آنجا که خانواده مهم‌ترین نهاد اجتماعی در جامعه پذیری و تربیت فرزندان است، این مطالعه با هدف تعیین نگرش، عقاید رفتاری و ارزشیابی پیامد رفتاری پدران شهر یزد در مورد پیشگیری از گرایش فرزندان به مواد اعتیاد آور انجام گرفت.

روش بررسی: این مطالعه توصیفی-تحلیلی و به روش مقطعی بود. جامعه پژوهش پدران شهر یزد بودند که در یک نمونه ۱۸۰ نفری به روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شدند و مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسشنامه محقق ساخته دارای روایی و پایایی معتبر در سه بخش؛ جمعیت شناختی و زمینه‌ای با هفت سوال، چهار گویه نگرش ($\alpha=0/81$) و محدوده امتیاز ۲۸-۴، پانزده گویه عقاید رفتاری ($\alpha=0/89$) و محدوده امتیاز ۱۰۵-۱۵ و پانزده گویه ارزشیابی پیامد رفتار ($\alpha=0/82$) و محدوده امتیاز ۱۰۵-۱۵ بود که به صورت خود گزارش دهی تکمیل می‌شد. داده‌های جمع‌آوری شده توسط نرم افزار آماری SPSS-18 و با بهره‌گیری از آمار توصیفی و آزمون‌های تحلیلی نظیر تی تست مستقل، آنووا، آنالیز رگرسیون خطی و ضریب همبستگی پیرسون در سطح معناداری ۰/۰۵ مورد آزمون قرار گرفتند.

یافته‌ها: محدوده سن شرکت کنندگان ۳۰ الی ۵۹ سال با میانگین $40/38 \pm 5/34$ بود. میانگین نمره کسب شده از نگرش $19/45 \pm 5/14$ ، اعتقاد رفتار $78/76 \pm 14/94$ و ارزشیابی پیامد رفتار $81/81 \pm 9/10$ بود. نگرش ($p=0/001$) و اعتقادات رفتار ($p=0/050$) پدرانی که صاحب خانه بودند، نگرش ($p=0/001$) و اعتقادات رفتار ($p=0/012$) پدران دارای سطح لیسانس و بالاتر از امتیاز بیشتری برخوردار بود. میان نگرش و اعتقادات رفتاری ($p<0/001$ و $r=0/368^{**}$)، نگرش و ارزشیابی پیامد رفتاری ($p<0/001$ و $r=0/304^{**}$) و عقاید رفتاری و ارزشیابی پیامد رفتاری ($p<0/001$ و $r=0/792^{**}$) همبستگی وجود داشت. همچنین آزمون رگرسیون نشان داد عقاید رفتاری و ارزشیابی پیامد رفتاری هر کدام به ترتیب ۴۴ و ۳۱ درصد از واریانس نگرش را پیشگویی می‌نمودند.

نتیجه گیری: نگرش، عقاید رفتاری و ارزشیابی پیامد رفتاری پدران در خصوص رفتارهای پیشگیری کننده از گرایش مصرف مواد اعتیاد آور در فرزندان مطلوب بود از اینرو اهمیت و ضرورت اجرای برنامه پیشگیرانه از طریق پدران در این خصوص مورد تاکید قرار می‌گیرد.

واژه‌های کلیدی: نگرش، عقاید، اعتیاد، مواد مخدر

این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد رشته دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد می‌باشد.

مقدمه

۵۶/۳ درصد در سن زیر ۲۴ سالگی مصرف مواد مخدر را شروع کرده‌اند (۱۱،۱۲).

با توجه به موارد ذکر شده به نظر می‌رسد پیشگیری از مواجهه جوانان با داروهای ممنوعه (پیشگیری اولیه)، کارآمدترین روش برای پیشگیری از بروز و افزایش شیوع اعتیاد در جامعه باشد (۱۳). در این خصوص با توجه به اینکه خانواده مهم‌ترین نهاد اجتماعی می‌باشد که در جامعه پذیری و تربیت اجتماعی فرزندان نقش اساسی را ایفا می‌کند و در بین تمامی نهادهای اجتماعی از جایگاه خاصی برخوردار است و عامل اصلی آموزش ارزش‌ها محسوب شده و در رشد شخصیت فرزندان تأثیرات عمده‌ای دارد (۱۴) و از طرفی والدین در تکوین و تقویت شخصیت تأثیر بسزایی دارند. بنابراین بنیاد خانواده به عنوان نخستین جایگاه در شکل‌گیری شاکله کودک، نقش بسزایی در تعیین شخصیت و هویت فرد دارد. در این میان افزایش روزافزون اعتیاد به عنوان یکی از مهم‌ترین مشکلات جامعه امروزی را می‌توان در روابط ناسالم فرد با خانواده جستجو کرد. ارزش‌ها و انفعالاتی که در دوران کودکی به وسیله خانواده بر فرد تأثیر می‌گذارد در پیش‌دواری‌های بعدی کودک اهمیت زیادی داشته و اثر آن در تمام عمر باقی می‌ماند. اختلالاتی مانند عدم توانایی در بیان مشکل، نارسایی‌های احساسی-عاطفی، عدم توانایی در ایجاد روابط سالم و سازنده با دیگران، احساس انزوا و جدایی، پایین بودن آستانه تحمل در برابر محرومیت‌ها و احساس اضطراب از جمله ویژگی‌هایی می‌باشد که به علت عدم توجه والدین به رشد روانی و رفع نیازهای طبیعی زمینه‌گرانش به اعتیاد را مهیا می‌سازد (۱۵). با توجه به اینکه رفتار انسان بازتابی از عوامل مختلف است و

اعتیاد و سوء مصرف مواد پدیده‌ای فراگیر، همگانی، جهانی و پیچیده‌ای است که هزینه بسیار سنگینی را بر فرد، خانواده و دولت‌ها تحمیل می‌کند (۳-۱). از موانع قابل ملاحظه توسعه جوامع و یکی از معضلات جدی انسان متمدن، در آغاز هزاره سوم و آفتی جدی، ویران‌کننده، مسری و موذی در سطح بین‌المللی است (۴). امروزه سوء مصرف مواد بر تمام شئون زندگی بشر اثر گذاشته و وضعیت اسفناکی را ترسیم نموده است (۵). بنا به گزارش دفتر مواد مخدر و جرم سازمان ملل در سال ۲۰۰۵ میلادی تعداد مصرف‌کنندگان انواع مواد مخدر رقمی حدود ۲۰۰ میلیون نفر برآورد شده است که ۵ درصد جمعیت جهان را شامل می‌شود (۶). در ایران سوء مصرف مواد و اعتیاد در حال گسترش است و به طبقه سنی و اجتماعی خاصی محدود نمی‌شود (۷).

برطبق آمار در حدود ۱/۸ تا ۳/۳ میلیون نفر مصرف‌کننده مواد در کشور وجود دارد (۸،۹). مطالعات نشان می‌دهد اکثر نوجوانان حدود ۱۲ یا ۱۳ سالگی مصرف مواد را شروع می‌کنند، و پژوهشگران معتقدند نوجوانان از مصرف مواد سبکی چون سیگار شروع کرده و سپس به سمت مواد غیر قانونی روی می‌آورند (۱۰). هرچند سیر صعودی مصرف مواد مخدر در کشورهای صنعتی و به خصوص آمریکا تا حدودی کاهش یافته است و در حال حاضر سیر نزولی در میان جوانان دارد اما به نظر می‌رسد در کشور ایران سوء مصرف مواد میان جوانان سیر پیشرونده‌ای را طی می‌کند. در این خصوص معاونت پیشگیری سازمان بهزیستی گزارش کرده است که ۲۴/۴ درصد در سنین ۱۵ تا ۱۹ سالگی مصرف مواد مخدر را شروع کرده‌اند. و در کل

روش بررسی

این پژوهش یک مطالعه توصیفی-تحلیلی به روش مقطعی بود و در میان ۱۸۰ پدر ساکن شهر یزد که به صورت تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شدند انجام گرفت. روش نمونه‌گیری به این صورت بود که پس از مراجعه به اداره کل آموزش و پرورش شهر یزد و هماهنگی نسبت به انجام مطالعه از دو ناحیه یک و دو آموزش و پرورش شهر با استفاده از جدول اعداد تصادفی از هر ناحیه دو مدرسه راهنمایی به شکل تصادفی ساده انتخاب و سپس با مراجعه به مدارس و مجدداً با کمک جدول اعداد تصادفی تعداد ۴۵ نفر دانش آموز از هر مدرسه انتخاب و سپس با همکاری مسئولان مدرسه پس از تماس با پدران در صورت داشتن معیارهای ورود و تمایل به مشارکت در پژوهش از آنها جهت انجام مطالعه دعوت به عمل آمد.

معیارهای ورود پدران به مطالعه شامل: پدران ساکن شهر یزد باشند، محدوده سنی بین ۳۰ تا ۶۰ سال، عدم وابستگی به مواد و نداشتن فرزند معتاد بود. معیارهای خروج پدران از مطالعه شامل: ایجاد اعتیاد در والدین و فرزندان، تغییر محل سکونت به خارج از شهر یزد و از دست دادن فرزند (یا فرزندان) در حین مطالعه بود و تشخیص اینکه فرد معتاد نباشد صرفاً اطمینان به خوداظهاری افراد بود.

ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته‌ای بود که جهت تایید روایی محتوایی و صوری نظرات چندین تن از متخصصین در زمینه سوء مصرف مواد مخدر و آموزش بهداشت در رابطه با گویایی، عدم ابهام و طولانی نبودن گویه‌ها کسب و اصلاحات لازم صورت پذیرفت. سپس جهت تایید پایایی، پرسشنامه در اختیار سی نفر از شرکت کنندگان در مطالعه قرار

شناخت این شبکه علیتی به منظور تحت تاثیر قرار دادن عوامل موثر بر رفتار از جمله امور بسیار مهمی است که طی سالیان متمادی متخصصین علوم رفتاری در پی آن بوده و هستند (۱۶).

در این راستا نگرش‌ها، ملاک‌ها و معیارهای در حال تکوین و مورد توافقی هستند که رفتار افراد را تنظیم می‌کنند و اشاره به احساس کلی دوست داشتن یا تنفر نسبت به هرگونه رفتار معین دارد و هرچه نگرش فرد نسبت به رفتار مطلوب‌تر باشد، بیشتر احتمال می‌رود که وی قصد انجام آن رفتار را داشته باشد و بر عکس (۱۷).

بر اساس گفته‌های آجزن در خصوص تئوری رفتار برنامه ریزی شده نگرش می‌تواند تحت تاثیر عقاید رفتاری به معنای اعتقادات فرد در مورد نتیجه انجام یک رفتار و ارزشیابی پیامدهای رفتاری به معنای ارزشی که فرد برای نتیجه رفتار مورد نظر قائل می‌شود باشد و نگرش افراد به عنوان یک عامل پیش‌گویی کننده در قصد انجام رفتار مطرح می‌باشد (۱۸).

این پژوهش به این جهت اهمیت و ضرورت پیدا می‌کند که اولاً خانواده پایه‌ای‌ترین نهاد از نظر تربیتی است و چنانچه این خانواده در تربیت فرزندان خود موفق باشد و نقش چشمگیر خود را در پیشگیری اولیه از اعتیاد ایفا کند فرزندان آن کمتر دچار این بلای خانمانسوز شده در نتیجه نیروهای آینده ساز کشور از دست نرفته، هزینه‌های کشور به هدر نمی‌رود و آسیب‌های اجتماعی، بزهکاری‌ها، جرم و جنایت به طبع کمتر خواهد شد، لذا با توجه به مطالب ذکر شده و اهمیت موضوع، این مطالعه با هدف تعیین نقش نگرش، عقاید رفتاری و ارزشیابی پیامد رفتاری پدران در پیشگیری از گرایش فرزندان به مواد اعتیاد آور انجام شد.

مستقیم گویه های عقاید رفتاری و ارزشیابی پیامد رفتاری به ترتیبی که در راهنما آمده با یکدیگر جمع می شوند و به شکل غیر مستقیم میزان نگرش را اندازه گیری می کنند. در پایان داده های جمع آوری شده توسط نرم افزار آماری SPSS ویرایش هجدهم با کمک آمار توصیفی و آزمون های تحلیلی نظیر همبستگی، آنالیز واریانس یک طرفه، تی تست مستقل و آنالیز رگرسیون خطی در سطح معناداری ۰/۰۵ مورد آزمون قرار گرفتند.

یافته ها

دامنه سن شرکت کنندگان ۳۰ الی ۵۹ با میانگین 40.38 ± 5.34 سال بود. ۱۲ نفر (۶/۷٪) بیسواد، ۹۱ نفر (۵۰/۶٪) پایین تر از دیپلم، ۵۲ نفر (۲۸/۹٪) دیپلم و ۲۵ نفر (۱۳/۹٪) دارای سطح تحصیلات لیسانس و بالاتر بودند (جدول ۱).

در خصوص گویه های مربوط به بخش نگرش ضرورت انجام پیشگیری با کسب میانگین نمره ۵/۱۸، در قسمت اعتقادات رفتاری، گویه تشویق، جدی گرفتن عقاید، عواطف و احساسات و تحقیر نکردن فرزندان با کسب میانگین نمره ۵/۴۶ و در قسمت ارزشیابی نتایج رفتار، الگوی مناسب بودن و آموزش قاطع بودن و جراتمندی با کسب میانگین نمره ۵/۵۴ بالاترین امتیازها را به خود اختصاص دادند (جدول ۲). میانگین نمره کسب شده از گویه های نگرش 19.45 ± 5.14 بود (جدول ۳).

گرفت و با استفاده از ضریب آلفا کرونباخ میزان همبستگی درونی آیتم ها محاسبه گردید. پرسشنامه از هفت سوال دموگرافیک شامل، سن (بر حسب سال)، سطح تحصیلات (بیسواد، پایین تر از دیپلم، دیپلم و لیسانس و بالاتر)، وضعیت سکونت (صاحب خانه و مستاجر)، وضعیت تاهل (متاهل و مطلقه)، سابقه اعتیاد در خانواده و دوستان (دارم و ندارم)، شغل (کارمند، آزاد، کارگر و بازنشسته) و انجام اعمال مذهبی خود چون نماز و روزه (بله و خیر)، چهار گویه برای سنجش نگرش ($\alpha=0.81$) و محدوده نمره ۲۸-۴، پانزده گویه برای سنجش عقاید رفتاری ($\alpha=0.89$) و محدوده نمره ۱۰۵-۱۵ و پانزده گویه برای سنجش ارزشیابی پیامد رفتاری ($\alpha=0.82$) و محدوده نمره ۱۰۵-۱۵ (تمامی گویه های مورد سنجش نگرش، عقاید رفتاری و ارزشیابی پیامد رفتاری به شکل جدول در بخش نتایج ارائه شده است). پاسخ گویی به گویه ها به صورت مقیاس لیکرت هفت گزینه ای از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف در بخش نگرش و عقاید رفتاری و به صورت بسیار خوب تا بسیار بد در قسمت ارزشیابی پیامد رفتاری بود.

در این نوشتار با توجه به دستورالعمل واضح تنوری رفتار برنامه ریزی شده و Jillian (۳۳-۳۲) از دو روش مستقیم و غیر مستقیم برای اندازه گیری نگرش استفاده شده که در روش مستقیم تنها گویه های نگرش سنج اندازه گیری می شوند، و در روش غیر

جدول ۱: متغیرهای جمعیت شناختی و زمینه ای شرکت کنندگان در مطالعه

تعداد	درصد	سکونت		شغل		وضعیت تاهل		سابقه اعتیاد در خانواده و دوستان		اعتقادات مذهبی														
		مالک	مستاجر	کارمند	آزاد	کارگر	سایر	متاهل	مطلقه	بله	خیر	بله	خیر											
۱۴۶	۸۱/۱	۳۴	۱۸/۹	۳۹	۲۱/۷	۴۷	۲۶/۱	۱۷۷	۳	۴۱	۱۷۶	۱۳۹	۴	۲/۲	۹۷/۸	۷۷/۲	۲۲/۸	۱/۷	۹۸/۳	۱۷/۸	۳۲	۴۷	۶۲	۳۹

جدول ۲: میانگین نمره اکتسابی شرکت کنندگان در هر یک از گویه های نگرش، عقاید رفتاری و ارزشیابی پیامد رفتاری

میانگین	نگرش پدران در پیشگیری از گرایش فرزندان
۵/۱۸	پیشگیری از گرایش فرزندان به ... یک کار ضروری است
۵/۰۶	پیشگیری از گرایش فرزندان به ... اهمیتی دارد.
۵/۰۵	پیشگیری از گرایش فرزندان به ... رضایت بخش است
۴/۱۵	پیشگیری از گرایش فرزندان به ... لذت بخش است.
عقاید رفتاری پدران در پیشگیری از گرایش فرزندان	
۵/۴۶	تشویق، جدی گرفتن عقاید، عواطف و احساسات و تحقیر نکردن فرزندان به من در پیشگیری از گرایش آنها به ... کمک خواهد کرد.
۵/۴۵	آشنایی با پیامدهای مصرف ... به من در پیشگیری از گرایش فرزندانم به ... کمک خواهد کرد.
۵/۴۲	درک و شناخت از تاثیرات ... به من در پیشگیری از گرایش فرزندانم به ... کمک خواهد کرد.
۵/۳۶	اگر من الگوی مناسبی برای فرزندانم باشم به پیشگیری از گرایش آنها به ... کمک خواهم کرد.
۵/۳۵	آموزش ارزش های اجتماعی، وقت گذاشتن و نشان دادن توجه و نگرانی خود نسبت به فرزندان
۵/۳۵	بالا بردن عزت نفس و اعتماد به نفس در فرزندانم به من در پیشگیری از گرایش آنها به ... کمک خواهد کرد.
۵/۳۱	آموزش پرکردن اوقات فراغت به فرزندانم، در پیشگیری از گرایش آنها به ... به من کمک خواهد کرد.
۵/۲۸	آموزش قاطع بودن و جرات آموزی در فرزندانم به من در پیشگیری از گرایش آنها به ... کمک خواهد کرد.
۵/۲۳	آشنایی با راهکارهای مقاومت در برابر مصرف یا پیشنهاد مصرف ... به من در پیشگیری از گرایش فرزندانم ... کمک خواهد کرد.
۵/۲۲	تاکید بر مهم بودن رفتار و صحبت درباره علایق و فعالیت فرزندانم در پیشگیری از گرایش آنها به ... به من کمک خواهد کرد.
۵/۱۱	شناخت انواع ... به من در پیشگیری از گرایش فرزندانم به ... کمک خواهد کرد.
۵/۰۸	انتظارات معقول و حمایت از فرزندانم در پیشگیری از گرایش آنها ... به من کمک خواهد کرد.
۵/۰۷	شرکت در جلسات، فعالیت های هنری و تئاتری که فرزندانم در آن نقش دارند، در پیشگیری از گرایش آنها به ... به من کمک خواهد کرد.
۵/۰۲	آموزش نحوه راهبری فشارهای زندگی بدون استفاده از ... به فرزندان به من در پیشگیری از گرایش آنها به ... کمک خواهد کرد.
۴/۹۹	آموزش آری گفتن به جایگزین های مثبت مانند ورزش به فرزندان، به من در پیشگیری از گرایش آنها به ... کمک خواهد کرد.
ارزشیابی پیامد رفتاری پدران در پیشگیری از گرایش فرزندان (طیف هفت درجه از بسیار خوب تا بسیار بد)	
۵/۵۴	اگر من الگوی مناسبی برای فرزندانم باشم در پیشگیری از گرایش آنها به ... بسیار ... است.
۵/۵۴	برای من آموزش قاطع بودن و جرات مندی به فرزندانم در پیشگیری از گرایش آنها به ... بسیار ... است.
۵/۵۲	برای من تشویق، جدی گرفتن عقاید، عواطف و احساسات و تحقیر نکردن فرزندان در پیشگیری از گرایش آنها به ... بسیار ... است.
۵/۵۰	برای من آشنا کردن فرزندانم با راهکارهای مقاومت در برابر مصرف یا پیشنهاد مصرف ... در پیشگیری از گرایش آنها به ... بسیار ... است.
۵/۴۹	برای من بالا بردن عزت نفس و اعتماد به نفس فرزندانم در پیشگیری از گرایش آنها به ... بسیار ... است.
۵/۴۷	برای من داشتن انتظارات معقول و حمایت از فرزندانم در پیشگیری از گرایش آنها به ... بسیار ... است.
۵/۴۷	برای من آموزش پرکردن اوقات فراغت به فرزندانم، در پیشگیری از گرایش آنها به ... بسیار ... است.
۵/۴۶	برای من تاکید بر مهم بودن رفتار و صحبت درباره علایق و فعالیت های فرزندانم در پیشگیری از گرایش آنها به ... بسیار ... است.
۵/۲۹	برای من شناخت ... در پیشگیری از گرایش فرزندانم به آنها بسیار ... است.
۵/۴۳	برای من درک و شناخت از تاثیرات ... در پیشگیری از گرایش فرزندانم به آنها بسیار ... است.
۵/۴۳	برای من آموزش آری گفتن به جایگزین های مثبت مانند ورزش به فرزندان، در پیشگیری از گرایش آنها به ... بسیار ... است.
۵/۴۳	برای من آموزش ارزش های اجتماعی، وقت گذاشتن و نشان دادن توجه و نگرانی خود نسبت به فرزندانم، در پیشگیری از گرایش آنها به ... بسیار ... است.
۵/۴۱	برای من آموزش به فرزندان در مورد نحوه راهبری فشارهای زندگی بدون استفاده از ... در پیشگیری از گرایش آنها به ... بسیار ... است.
۵/۴۰	برای من شرکت در جلسات، فعالیت های هنری و تئاتری که فرزندانم در آن نقش دارند، در پیشگیری از گرایش آنها به ... بسیار ... است.
۵/۳۷	برای من آشنایی با پیامدهای مصرف ... در پیشگیری از گرایش فرزندانم به آنها بسیار ... است.

دارای سطح لیسانس و بالاتر به شکل معناداری از نگرش ارزشیابی پیامد رفتاری ($p=0/001$) و اعتقادات رفتاری ($p=0/012$) بالاتری برخوردار بودند. همچنین پدران دارای شغل آزاد از نگرش بالاتری برخوردار بودند ($p=0/013$) (جدول ۴). همچنین آزمون رگرسیون نشان داد عقاید رفتاری پیشگویی کننده قویتری نسبت به ارزشیابی پیامد رفتاری بود و ۴۴ درصد از واریانس نگرش را پیشگویی می نمود (جدول ۵).

میان نگرش و عقاید رفتاری ($r=0/368^{**}$ و $p<0/001$)، نگرش و ارزشیابی پیامد رفتاری ($r=0/304^{**}$ و $p<0/001$) و عقاید رفتاری و ارزشیابی پیامد رفتاری ($r=0/792^{**}$ و $p<0/001$) همبستگی معناداری وجود داشت. آزمون آماری تی تست مستقل نشان داد پدرانی که صاحب خانه بودند به طور معناداری از نگرش ($p=0/001$) و اعتقادات رفتاری ($p=0/050$) بالاتری نسبت به کسانی که صاحب خانه نبودند برخوردار بودند. پدران

جدول ۳: میانگین نمره کسب شده از نگرش، عقاید رفتاری و ارزشیابی پیامد رفتاری

میانگین	انحراف معیار	حداقل نمره کسب شده	حداکثر نمره کسب شده	درصد میانگین از حداکثر نمره
۱۹/۴۵	۵/۱۴	۴	۲۶	۶۹/۸۴۶
۷۸/۷۶	۱۴/۹۴	۲۴	۲۴	۷۵
۸۱/۸۱	۹/۱۰	۳۶	۳۶	۷۷/۹

جدول ۴: توزیع میانگین نمره نگرش، عقاید رفتاری و ارزشیابی پیامد رفتاری بر حسب شغل شرکت کنندگان

متغیر	شغل		کارمند		آزاد		کارگر		بازنشسته	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
نگرش	۲۱/۴۸	۳/۹	۴۹/۰۴	۴/۸۳	۱۷/۹۷	۵/۸۶	۱۹/۹۳	۵/۲۳	۰/۰۱۳	
عقاید رفتاری	۸۳/۳۳	۱۱/۶۷	۷۷/۹۸	۱۳/۶۰	۷۳/۷۲	۱۹/۰۴	۸۲/۰۹	۱۱/۹۵	۰/۰۱۲	
ارزشیابی پیامد رفتاری	۸۳/۹۷	۹/۶۷	۸۱/۰۶	۷/۹۶	۷۹/۴۶	۱۰/۲۲	۸۴/۰۹	۷/۹۴	۰/۰۵۰	

جدول ۵: پیشگویی کننده های متغیرهای مختلف از نگرش پدران نسبت به پیشگیری از گرایش فرزندان

متغیرهای مستقل	B	SE	Beta	t	R ²	P	متغیر وابسته
نگرش غیر مستقیم	۰/۰۴۴	۰/۰۰۸	۰/۳۷۸	۵/۴۵		<0/001	نگرش مستقیم
عقاید رفتاری	۰/۱۸۴	۰/۰۲۸	۰/۴۴۲	۶/۵۷	۰/۲۰۶	<0/001	نگرش مستقیم
ارزشیابی پیامد رفتاری	۰/۲۳۲	۰/۰۵۲	۰/۳۱۴	۴/۴۱۶		<0/001	نگرش مستقیم

بحث و نتیجه گیری

آنها باید تصمیم بگیرند که از این مواد استفاده کنند یا نه. اگر چه اتخاذ این تصمیم با آنهاست، اما خانواده باید پیشاپیش کاری کند که آنها از خطر واقعی حتی در حد امتحان کردن،

بسیاری از نوجوانها، ممکن است گاه از طرف دوستان برای مصرف مواد مخدر تحت فشار قرار بگیرند. در این وضعیت،

که پدران شرکت کننده در پژوهش حاضر به اهمیت نقش نحوه ارتباط میان خود و فرزندانشان برای پیشگیری از گرایش آنان به مواد اعتیاد آور اعتقاد داشته و این رفتار را در رسیدن به نتیجه مورد نظر موثر دانستند. این نتیجه به صورت تجربی در مطالعه حیدرنیا (۲۱) نشان داده شده است، بعلاوه پورشهباز (۲۲) در مطالعه خود به عواملی چون، پیوند و تعهد اندک به خانواده، تعاملات بین کودک و خانواده مانند فقدان نزدیکی عاطفی و فقدان درگیر شدن در فعالیت‌های کودک با آغاز مصرف مواد در کودکان به رابطه معناداری اشاره کرده است. عدم تامین نیازهای عاطفی جوانان نیز یکی از دلایل گرایش نوجوانان به سمت مواد مخدر است که میرصدر (۲۳) در مطالعه خود به آن اشاره کرده است. همچنین باقیانی مقدم و همکاران (۲۴) در مطالعه خود به نقش معنادار اعضاء خانواده و نقش عدم برقراری ارتباط با دیگران در گرایش به سوی اعتیاد از دیدگاه افراد معتاد و غیر معتاد اشاره نموده است. آشنایی با پیامدهای مصرف و درک و شناخت عوارض مصرف مواد اعتیاد آور به عنوان دومین و سومین رفتار موثر از نظر شرکت کنندگان در مطالعه بود، که این نتیجه به اهمیت نقش ارتقاء آگاهی والدین در خصوص آشنایی با پیامدها و عوارض مصرف مواد در اجرای رفتار پیشگیری اشاره می‌کند. در مطالعات دیگر (۲۵،۲۶) نیز پایین بودن آگاهی از عوامل زمینه ساز در مصرف مواد اعتیاد آور عنوان شده است. در این راستا اله وردی پور (۲۷) در مطالعه خود به همبستگی معکوس و معناداری میان آگاهی و نگرش مثبت در خصوص رفتار مصرف مواد مخدر اشاره کرده است. همچنین یونسی (۲۸) در مطالعه خود با عنوان استفاده از رویکرد نشر اطلاعات در برنامه‌های پیشگیری از اعتیاد در میان نوجوانان

اطلاع پیدا کنند. این مواد به ظاهر می‌توانند راهی برای گریز از فشارهای دوره نوجوانی باشند، اما هر کسی باید مشکلات اجتناب ناپذیر رشد را تجربه کند تا بتواند فردی رشد یافته، بالغ و مسئول شود و اینگونه مواد مانع این تجربه نشوند. به طور کلی آنچه اهمیت دارد، این است که قبل از اینکه مواد مخدر مشکلی ایجاد کنند، کاری کنیم (۱۹).

قبل از دهه ۱۹۸۰ میلادی کوشش‌ها و برنامه‌هایی که بر نشان دادن عواقب منفی اعتیاد متمرکز بودند موفقیت زیادی بدست نیاوردند، کوشش‌ها برای پیشگیری و ممانعت از سوء مصرف مواد اعتیاد آور باید عمدتاً به صورت آموزش کودکان و نوجوانان از طریق مختلف باشد و هدف پیشگیری این گروه در حال حاضر آموزش برای مقاومت در برابر شروع استفاده از مواد با استفاده از برنامه‌هایی که روش‌های یاد گرفتن روابط اجتماعی و مهارت‌های زندگی را آموزش می‌دهند می‌باشد (۲۰).

بر طبق نتایج حاصل از این مطالعه میزان نگرش نسبت به انجام رفتار پیشگیری از اعتیاد در فرزندان توسط پدران مطلوب بود و در این بین نگرش به ضرورت انجام پیشگیری بیشترین امتیاز را به خود اختصاص داده که خود گویایی اهمیت در خور توجه امر پیشگیری از نظر پدران بوده است، و کم‌ترین نگرش در رابطه با لذت بخش بودن رفتار پیشگیری بود که به نظر می‌رسد دلایل متعددی چون مشغله کاری و فکری پدران در زندگی روزمره در این خصوص می‌تواند موثر باشد. در ارتباط با عقاید رفتاری پدران در خصوص پیشگیری از گرایش فرزندان، اولین رفتار مورد اشاره «تشویق، جدی گرفتن عقاید، عواطف و احساسات و تحقیر نکردن فرزندان» بود که به اهمیت ارتباط میان فرزندان و والدین اشاره داشته، که گویای این نکته می‌باشد

گرایش مصرف مواد اعتیاد آور در فرزندان اشاره داشته لذا اهمیت و ضرورت اجرای برنامه پیشگیرانه در این خصوص از طریق پدران مورد تاکید قرار می گیرد.

تقدیر و تشکر

این مقاله برگرفته از پایان نامه دانشجویی مصوب شورای پژوهشی تحصیلات تکمیلی دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد جهت کسب درجه کارشناسی ارشد در رشته آموزش بهداشت می باشد. بدین وسیله از مسئولین دانشگاه، همکاری آموزش و پرورش و کلیه پدران شرکت کنندگان در این مطالعه نهایت قدردانی و تشکر به عمل می آید.

به تفاوت معنادار در نگرش دانش آموزان در خصوص اعتیاد در گروه مورد آزمون نسبت به گروه کنترل پس از انجام مداخله اشاره کرده است. Sussman (۲۹) و winters (۳۰) نیز در مطالعات خود بر اهمیت نقش ارتقاء آگاهی در پیشگیری از شیوع اعتیاد در بین نوجوانان اشاره کرده اند. از آنجا که یافته های پژوهشی نشان داده، مهم ترین دلیل امتناع نوجوانان از مصرف مواد تاثیر والدین است، و اغلب نوجوانانی که سیگار یا مواد غیر مجاز مصرف نمی کنند، والدین را به عنوان یک عامل مهم در تصمیم گیری هایشان معرفی می کنند و از طرفی نوجوانانی که از سوی والدین آموزش داده می شوند، ۵۴ درصد کمتر مواد مصرف می کنند (۳۱) و همچنین نتایج مطالعه حاضر نیز به نگرش مطلوب پدران در خصوص انجام رفتار پیشگیری از

References

- 1- Moradi M, Heydarnia A, Babai GH, Jahangiri M. The survey of impact of educational based on stage of changed model in the prevention of drug use in petrochemical workers. Journal of Medical Sciences, Islamic Azad University 2009; 19 (4): 246-55. [Persian]
- 2-Allahverdipour H, Bazargan M, Farhadinasab A, Heydarnia A, Bashirian S. Effectiveness of skill based substance abuse intervention among male adolescents in an Islamic country: Case of the Islamic Republic of Iran. J Drug Educ 2009; 39(2): 211-22. [Persian]
- 3-Barati M, Allahverdipour H, Jalilian F. Prevalence and predictive factors of psychoactive and hallucinogenic substance abuse among college students. Journal of Fundamentals of Mental Health 2012; 13(4): 374-83. [Persian]
- 4-Javanbakht M, Tofani H. Comparison of coping and dysfunctional attitudes in substance abuser and control group. Asrar 2002; 9: 70-9. [Persian]
- 5- Anjavi M, Erfanmanesh N. Black (introduced various strategies to prevent drug abuse and addiction). Shiraz: Publications Koosha Mehr; 2007:26. [Persian]

- 6- Dabaghi P, Asgharnejad Farid A, Jafari B. Effectiveness of the prevention of relapse based on the mind and mental health awareness in the treatment of Opioids dependence. *Addiction research* 2008; 2 (7): 29-45. [Persian]
- 7- Mohammadi A, Shyany M. Strategic factors in the prevention of drug abuse, school-based programs. *Journal of Social Welfare* 2008; 6(25): 59-83. [Persian]
- 8- Mirahmadizadeh AR, Naghshvarian M, Moghaddami M, Hemmati A, Parsapour R. Effectiveness of substance abuse prevention program on knowledge and attitude of soldiers. *Iranian Journal of Military Medicine* 2010; 12(1): 33-7. [Persian]
- 9- Mokri A. Brief overview of the status of drug abuse in Iran. *Archives of Iranian Medicine* 2002; 5: 184-90. [Persian]
- 10- Tavoosi M, Heydarnia A, Montazeri A, Taroomyan F, Ahmadi M. Impact of theory-based educational intervention in preventing substance abuse in adolescents. *Payesh* 2010; 9(4):91-99. [Persian]
- 11- Allahverdipour H, Heidarnia A, Kazemnejad A, Witt K, Shafii F. application of Fear theories in the prevention of drug abuse among high school students in Tehran. *Scientific Journal of Hamadan University of Medical Sciences and Health Services* 2006; 13 (3): 43-50. [Persian]
- 12- Ahmadi J, Hasani M. Prevalence of Substance Use among Iranian High School Students. *Addictive Behaviors* 2003; 28: 375-9. [Persian]
- 13- Mirzaei Alavijeh M, Mazloomi SS, Yassini SM, Askarshahi M, Jalilian F, Zinat Motlagh F, Hatamzadeh N. Fathers' Behavioral Intention and Behavior in Prevention of Children Tendency toward Addictive Drugs. *Journal of Health Education and Health Promotion*. 2013; 2(1): 57-66. [Persian]
- 14- Nezhadsabzy P. Family factors associated with children away from home in Khorramabad. *Social welfare* 2011; 11(40):129-59. [Persian]
- 15- Aghabakhshi H. *Addiction and family pathology*. Tehran: Publisher of Danesh Afareen; 1999: 19. [Persian]
- 16- Jalilian F, Mirzaei Alavijeh M, Emdadi Sh. Predicting factors related with Pap smear testing among women based on health belief model. *Journal of health system research* 212; 7(6):1-9.
- 17- Allahverdipour H, Jalilian F, Shaghaghi A. Vulnerability and the Intention to Anabolic Steroids Use among Iranian Gym Users: An Application of the Theory of Planned Behavior. *Substance Use & Misuse* 2012; 47(3):309-317.

- 18- Ajzen I. The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes* 1991; 50(2):179-211.
- 19- Harakeh Z, Scholte R, Vries H. Parental rules and communication: their association with adolescent smoking. *Addiction*, 2005; 100: 862-70
- 20- Redmond C, Spoth R, Shin C. Engaging Rural Parents in Family-Focused Programs to Prevent Youth Substance Abuse. *The Journal of Primary Prevention* 2004; 24(3): 223-42.
- 21- Heydarnia A, Charkhian A. Quality of parent-child relationship among adolescents with addiction and normal adolescents. *Journal of social welfare* 2007; 16(25):39-57. [Persian]
- 22- Purshahbaz A. the structural relationship between psychological risk factors, protection factors for drug use. [Thesis PhD] Tehran University of Medical Sciences and Rehabilitation 2004. [Persian]
- 23- Mirsadr T, Sedaghat M. causes students to trends and the role of family in drug prevention leads children toward drugs *Proceedings of the Third National Conference on Addiction Yazd*. 2004 February;163. [Persian]
- 24- Baghianimoghadam MH, FazelPoor Sh, Rahai Z. A Comparison of Addicts and Non-Addicts Viewpoint on Causes of Tendency to Addiction. *Tooloebehdasht* 2008; 7(3,4):40-9.[Persian]
- 25- Moasheri N. Knowledge and attitude of ecstasy abuse among Birjand University students. *Journal of Birjand University of Medical Sciences* 2006; 1(4): 55-60.[Persian]
- 26- Foroutani MR, Rezaeian M. Knowledge and drug abuse among university students in the town of Larestan. *Iranian journal of nursing* 2005; 18(43): 21-9.[Persian]
- 27- Allahverdipour H, Heydarnia A, Kazemnejad A. Evaluation of drug abuse in students and their modulation agent self control in EPPM. *Journal of Shahid Sadoughi Medical Sciences Yazd* 2005; 13 (1): 21-31. [Persian]
- 28- Younesi J, Mohammady M. Approach to disseminating information on drug use prevention programs among adolescents. *Daneshvar Medical* 2006; 13 (16):1-10. [Persian]
- 29- Sussman S. Development of a school Based Drug Abuse prevention curriculum for High Risk Youths. *Journal of Psychoactive Drugs* 1996; 28(2):169-82.
- 30- Winters KC, Stinchfield RD, Henly GA. Further validation of new scales measuring adolescent alcohol & other drug abuse. *Journal of Studies on Alcohol* 1993; 54:534-41.
- 31- Rostami R, Shahmohammadi kh. How to prevent from being infected children to addiction. Tehran: Tabalvor Publish; 2008:14. [Persian]

-
- 32- Francis JJ, Eccles MP, Johnston M, Walker A, Grimshaw J, Foy R. Constructing Questionnaires Based on the Theory of Planned Behavior: A manual for health services researchers. Centre for Health Services Research. University of Newcastle. 21 Claremont Place. Newcastle upon Tyne. NE 24 AA United Kingdom. May 2004
- 33- Ajzen I. Constructing a TPB questionnaire: Conceptual and methodological considerations. September 2002 (Revised January, 2006. Ajzen site: Available from: <http://www.people.umass.edu/ajzen/contact.html>, 2009.

The Survey of Attitude, Behavioral Beliefs and Evaluations of Behavioral Outcomes Yazd Fathers about Prevention of Tendency their Children to Addictive Drugs

MazloomiMahmoodabad SS (Ph.D)¹, Mirzaei Alavijeh M (M.Sc)², Yassini SM(MD)³, Askarshahi M(M.Sc)⁴

1. Professor, Social Determinants of Health Research Center and Department of Health Services, Shahid Sadoughi University of Medical Sciences-Yazd, Iran.

2. Corresponding Author: M.Sc student in Educational Health, Shahid Sadoughi University of Medical Sciences-Yazd, Iran.

3. Associate Professor, Department of Psychiatry, Shahid Sadoughi University of Medical Sciences-Yazd, Iran.

4. Assistant Professor, Department of Statistic & Epidemiology, Shahid Sadoughi University of Medical Sciences-Yazd, Iran.

Abstract

Introduction: Drug abuse and addiction in Iran is expanding continually. By reducing the onset age of addiction and the growing youth population in the country it seems prevention to be the most efficient way. In this regard, considering that family is the most important social institution that plays a fundamental role in children's socialization and social education and values, education is a major factor and has a major impact on personality development of the children. The aim of this study was to determine the attitude, behavioral beliefs and evaluations of behavioral outcomes in Yazdi fathers about prevention of their children's tendency to addictive drugs.

Methods: This was a descriptive cross-sectional study. The research community comprised Yazdi fathers in a sample of 180 selected through a multistage random sampling method. Data collection tool was a valid and reliable questionnaire in three parts: seven demographic questions, four attitude items ($\alpha=0.81$) with the score rang of 4-28, behavioral beliefs fifteen questions ($\alpha=0.89$) with a score rang of 15-105 and evaluations of behavioral outcomes fifteen items ($\alpha=0.82$) with the score rang of 15-105 all of which were completed through self-report. Data were then analyzed using SPSS-18 by independent T-test, ANOVA, Pearson correlation coefficient and regression at $\alpha=0.05$.

Results: The age of the participants was 30-59 years with the mean of 40.38 ± 5.34 . 98.3% were married, 22.8% had a history of addiction in the family and friends, 13.9% had a BS or higher education degree, and 34.7% were self-employed. Mean score on attitude was 19.45 ± 5.14 , behavioral beliefs 78.76 ± 14.94 and the evaluation of behavioral outcomes 81.81 ± 9.10 . Attitude mean score of the landlord fathers ($p=0.001$) and behavioral beliefs ($p=0.05$) and fathers with BS and higher education degrees ($p=0.001$) and behavioral beliefs ($p=0.012$) were higher. There was a correlation between attitude and behavioral beliefs ($r=0.368^{**}$, $p>0.001$), attitude and evaluation of behavioral outcomes ($r=0.304^{**}$, $p>0.001$) and behavioral beliefs and evaluation of behavioral outcomes ($r=0.792^{**}$, $p>0.001$).

Conclusion: Attitude, behavioral beliefs and evaluations of behavioral outcomes were optimal about father's behaviors in prevention of tendency of children toward drugs so the importance and necessity of implementing preventive programs by fathers is emphasized.

Keywords: Attitude, Beliefs, Addiction, Drugs